

Ιωάννης Βαρβάκης

Ιωάννης Βαρβάκης

Γενικές πληροφορίες

Γέννηση	Ιωάννης Λεοντής 24 Ιουνίου 1743 Ψαρά
Θάνατος	10 Ιανουαρίου 1825 (79 ετών) Ζάκυνθος
Τόπος ταφής	Πρώτο Νεκροταφείο Αθηνών
Εθνικότητα	Έλληνας
Χώρα πολιτογράφησης	Οθωμανική αυτοκρατορία

Πληροφορίες ασχολίας

Ιδιότητα	Έμπορος
Οικογένεια	
Τέκνα	Αλεξάνδρα Βαρβάκη Μαρία Βαρβάκη
Γονείς	Ανδρέας Λεοντής Μάρω Μόρου
Αξιώματα και βραβεύσεις	
Αξίωμα	Φιλικός
Βραβεύσεις	Τάγμα του Αγίου Βλαδίμηρου Τάγμα της Αγίας Άννης
Θυρεός	
	

Ο **Ιωάννης Βαρβάκης** (24 Ιουνίου 1743 – 10 Ιανουαρίου 1825) ήταν εθνικός ευεργέτης από τα Ψαρά, γιος του Ανδρέα Λεοντίδη και της Μαρώς Μόρου.^[1]

Η προέλευση του επωνύμου Βαρβάκης

Στα Ψαρά ενδημεί είδος γερακιού Ιέραξ ο οξύπτερος. Τα πουλιά αυτά οι Ψαριανοί τα ονόμαζαν και τα ονομάζουν Βαρβάκια. Οι συνομήλικοί του, βλέποντας τα μεγάλα και πολύ αυστηρά του μάτια, καθώς και την ορμητικότητα που τον χαρακτήριζε τον φώναζαν Βαρβάκι. Φαίνεται ότι η προσωνυμία του άρεσε και την διατήρησε ως επώνυμο. Έτσι πέρασε στην ιστορία με το όνομα Βαρβάκης και το επώνυμο του έγινε τίτλος ευγενείας στην τσαρική Ρωσία.^[2]

Τα πρώτα χρόνια

Ο πατέρας του ήταν ιδιοκτήτης πλοίου το οποίο πραγματοποιούσε μεταφορές στα διάφορα νησιά του Αιγαίου. Ο Ιωάννης Βαρβάκης αρχικά εργάστηκε ως μούτσος

στο καράβι του πατέρα του ενώ στα 15 τον έβαλε ο πατέρας του παρτσινέβελο δηλαδή μεριδιούχο στο πλοίο του και στα 18 του ναυπήγησε την πρώτη γαλιότα.^[3] Αρχικά ασχολήθηκε με το εμπόριο^[4] και στη συνέχεια στράφηκε στην πειρατεία, όπως το σύνολο των Ψαριανών, λόγω των γενικότερων συνθηκών άσκησης της ναυτιλίας εκείνη την περίοδο: επιθέσεις από άλλους πειρατές και διαρπαγή του πληρώματος και των εμπορευμάτων, επιθυμία των ναυτικών δυνάμεων της Αγγλίας και της Ολλανδίας να αναχαιτίσουν με κάθε μέσο την άνοδο της Γαλλίας ως ναυτικής δύναμης στην Ανατολική Μεσόγειο, οπότε επιστρατεύουν και τους Έλληνες νησιώτες για τον σκοπό αυτό.^[5] Τα ρωσικά αρχεία χαρακτηρίζουν από τη δράση του εκείνης της περιόδου τον Βαρβάκη, *αικίνητο κουρσάρο*.^[6] Τέλη του 1768 αρχές του 1769 παντρεύεται στα Ψαρά.^[7]

Τα Ορλωφικά

Κατά το ρωσοτουρκικό πόλεμο πήρε μέρος σαν κυβερνήτης πυρπολικού, ενώ ήταν ήδη πλοίαρχος εμπορικού πλοίου. Κατά τα Ορλωφικά (1770), ήταν ένας από τους Έλληνες ορθοδόξους που συντάχθηκε με τα στρατεύματα της Αικατερίνης Β' ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ως Ψαριανός πλοιοκτήτης εκποίησε ολόκληρη την περιουσία του για να εξοπλίσει με κανόνια και να επανδρώσει με στρατιώτες ένα από τα πλοία του, με σκοπό τη ναυτική σύγκρουση με τους Τούρκους. Το πλοίο του ήταν ένα σεμπέκο.^[8] Αναζητώντας τον ρωσικό στόλο στο Αιγαίο, ταξίδεψε αρχικά στη Μύκονο κι από εκεί στα νότια παράλια της Πελοποννήσου, όπου έφτασε αρχές Μαρτίου 1770 στο Οίτυλο. Από εκεί μετέβη στην Κορώνη. Εκεί βρήκε τους Αλέξιο Ορλώφ και το ναύαρχο Σπυριδώφ, οι οποίοι του ζήτησαν να συνδράμει τους πολιορκητές του Ναυαρίνου.^[9] Ο Βαρβάκης στη συνέχεια κινήθηκε με κατεύθυνση τα Ψαρά για να αναζητήσει τον τουρκικό στόλο και να ενημερώσει για τη θέση όπου βρισκόταν τους Ρώσους. Τον εντοπίζει απέναντι από τη Χίο και στη συνέχεια αφού ενημερώνει τους Ρώσους, πλοία των τελευταίων παραπλέουν στις Οινούσσες και αγκυροβολούν στην περιοχή.^[10] Το βράδυ της 26ης Ιουνίου 1770 ο Βαρβάκης με το πλοίο του, μια σεμπέκα, συμμετέχει σε επιχείρηση πυρπόλησης του τουρκικού στόλου στον όρμο του Τσεσμέ. Μετά το πέρας της επιχείρησης ο Ορλώφ τον συνεχάρη και στις 21 Οκτωβρίου 1772 με επίσημο έγγραφο η Αικατερίνη της Ρωσίας τον ενέταξε στις στρατιωτικές δυνάμεις της Αυτοκρατορικής Ρωσίας με το βαθμό του υπολοχαγού.^[11]

Ευνοούμενος της Μεγάλης Αικατερίνης

Μετά τη λήξη του Τρίτου Ρωσοτουρκικού πολέμου (1768-1774) και την υπογραφή της Συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή ο Βαρβάκης επέστρεψε στα Ψαρά, αφού είχε αγοράσει με δικά του χρήματα ένα βρίκιον και συνέχισε την εμπορική και πειρατική του δραστηριότητα.^[12] Όντας επικηρυγμένος από τους Οθωμανούς

ταξίδεψε στην Κωνσταντινούπολη, χωρίς να υπολογίζει το πόσο εχθρικό ήταν το περιβάλλον εκεί για αυτόν. Καθώς διαπραγματευόταν στην Κωνσταντινούπολη την πώληση ενός τρικάρτου πλοίου, οι τουρκικές αρχές το κατέλαβαν και το δήμευσαν. Πάμπτωχος κατέφυγε στην Οδησό και από εκεί στην Αγία Πετρούπολη, όπου έγινε δεκτός σε ακρόαση από την Αικατερίνη και ζήτησε τη βοήθειά της. Η αυτοκράτειρα τον ενίσχυσε οικονομικά και του παραχώρησε το δικαίωμα κατεργασίας και παρασκευής χαβιαριού, δημιουργώντας στην πόλη Ασπραχάν της Κασπίας μεγάλο εργοστάσιο.^[13] Ήταν ο πρώτος που έκανε εξαγωγή του διατηρημένου αυτού προϊόντος.^[14] Από το 1812 βρέθηκε στο Ταγκανρόγκ και από το 1815 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στο Ταϊγάνι, όπου μετέφερε όλη σχεδόν την κινητή περιουσία του, για να βρίσκεται κοντά στην Οδησό, κέντρο της Φιλικής Εταιρίας της οποίας υπήρξε ηγετικό μέλος και χρηματοδότης. Είναι ο μόνος που στα έγγραφά της αποκαλείται με το όνομά του. Είχε δώσει, εν τω μεταξύ, μέρος από την τεράστια περιουσία του για κοινωφελή έργα στη Ρωσία (νοσοκομεία, γέφυρες, διώρυγες) επίσης χρηματοδότησε την ανέγερση διδακτηρίου στη Συνασό, την παλιά Ναζιανζό πατρίδα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου και γι' αυτό παρασημοφορήθηκε από τον Τσάρο και του δόθηκε και τίτλος ευγένειας *Κομνηνός*, με το επίθετο Βαρβάκης.

Η Ελληνική Επανάσταση

Ο Ιωάννης Βαρβάκης προσέφερε πάρα πολλά στον Αγώνα πριν και κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Αρχικά βοήθησε με πάρα πολλούς τρόπους τις ελληνικές κοινότητες στη Ρωσία και ιδιαίτερα την κοινότητα της πόλης που έμενε. Από την τσαρική κυβέρνηση μαζί με το παράσημο είχε ανακηρυχτεί αρχηγός των ευγενών του Άσπραχαν. Αυτός ο τίτλος, εκτός από την περιουσία του, συντέλεσε, ώστε να έχει μεγάλη επιρροή στους κύκλους των Ρώσων ευγενών. Ο Βαρβάκης με έξοδα δικά του εξόπλισε τους ομογενείς που πολεμούσαν με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Επίσης, μέσω του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατάφερε να εξαγοράσει πάρα πολλούς Έλληνες αιχμαλώτους. Ο Βαρβάκης πάνω απ' όλα βοήθησε τον αγώνα των Ψαριανών, των συμπατριωτών του. Έστειλε τρόφιμα και διάφορα άλλα εφόδια. Μετά την καταστροφή των Ψαρών, το 1824, ήρθε στην Ελλάδα, για να βοηθήσει με κάθε μέσο τους πρόσφυγες. Κατά την παραμονή του στην Ελλάδα ονομάστηκε με ψήφισμα του Βουλευτικού *μέγας ευεργέτης του Έθνους*.^[13]

Ο θάνατός του

Λόγω ασθένειας επέστρεψε από το Ναύπλιο στη Ζάκυνθο για θεραπεία. Οι Άγγλοι δεν του επέτρεψαν να βγει στην πόλη της Ζακύνθου λόγω της λοιμώδους νόσου από την οποία έπασχε. Στο λοιμοκαθατήριο έφτασε στις 21 Δεκεμβρίου

1824.^[15] Απεβίωσε τα ξημερώματα της 12ης Ιανουαρίου 1825. Το Εκτελεστικό και το Βουλευτικό στη συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 1825 εξέδωσαν ψηφίσματα και διαταγές για την τήρηση πανελλήνιου πένθους.^[16]

Η διαθήκη του

Στη διαθήκη του άφησε 1.000.000 ρούβλια κληροδότημα για την ίδρυση του Βαρβακείου Λυκείου, και το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του στο ελληνικό Δημόσιο για κοινωφελείς σκοπούς. Κατέθεσε τα χρήματα που χρειάστηκαν για την ανέγερσή του σε ρωσική τράπεζα και το 1857 άρχισε το κτίριο της Βαρβακείου Σχολής, με σχέδια και επίβλεψη του Παναγιώτη Κάλκου. Άρχισε να κτίζεται, για να ολοκληρωθεί το 1859. Με δική του δωρεά κατασκευάστηκε η κλειστή αγορά της Αθήνας (Βαρβάκειος Αγορά)^[17], ενώ επίσης χρηματοδότησε την ανέγερση διδακτηρίου στη Σινασό Καππαδοκίας, την παλιά Ναζιανζό, πατρίδα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Το Βαρβάκειο Λύκειο κτίστηκε κοντά στη σημερινή οδό Αθηνάς. Ιδρύθηκε το 1857 και από το 1886 και μετά λειτούργησε σαν Πρακτικό Λύκειο, αφιερωμένο σχεδόν αποκλειστικά στη σπουδή των θετικών επιστημών. Ήταν το μοναδικό Λύκειο του είδους του στη χώρα για πολλά χρόνια. Το παλιό κτίριο καταστράφηκε στα Δεκεμβριανά (1944). Σήμερα λειτουργεί γυμνάσιο και λύκειο με το όνομα «Βαρβάκειος Σχολή» σε νέο κτίριο στα όρια του δήμου Αθηναίων και δήμου Φιλοθέης-Ψυχικού.

Επιρροή στην τέχνη

Η ζωή του Βαρβάκη αποτέλεσε πεδίο έμπνευσης, το 2012, για την κινηματογραφική ταινία Ο Θεός αγαπάει το χαβιάρι του Γιάννη Σμαραγδή με πρωταγωνιστές τον Σεμπάστιαν Κοχ και την Κατρίν Ντενέβ.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%81%CE%B2%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82